

Napapiirin luontokansio

V KAIHUANVAARA JA KIVALOT

Erämaisii vaaramaisemia

Kaihuanvaaran ja Kivaloiden alueet ovat helposti saavutettavia päiväretkikohteita. Kaihuanvaaran ja Kivaloiden alueet sijaitsevat noin 60 km Rovaniemen keskustasta Kuusamon suuntaan. Kaihuanvaara sijaitsee Kemijoen pohjoispuolella Vanttauskoskelta itään.

Kivaloiden alue puolestaan sijaitsee Kemijoen ja Vanttauskosken eteläpuolella. Alueiden vaarat ovat merkittäviä elementtejä Kemijokivarren maisemassa. Vaaroilta avautuu hienoja näkymiä jokivarteen ja lähiseutuihin.

Kaihuanvaarassa on erämaan tuntua ja vanhoissa lakimetsissä voi retkeillä rauhassa monipuolisia retkeilyreittejä pitkin. Sienipolulta saa vinkkejä sienestykseen. Vaaran ympäri kulkeva rengastie sopii erinomaisesti pyöräilyyn.

Erikoisia puulajeja

Kivaloiden alueella metsäntutkimus on selvästi nähtävillä. Metsäntutkimuslaitos on tehnyt alueella tutkimustoimintaa vuosikymmenten ajan ja monet tutkimukset jatkuvat yhä. Puulajipolkua pitkin pääsee tutustumaan moniin havupuulajeihin, joita ei luontaisesti kasvaisi Suomessa, mutta joiden koaloja pitkin luontopolku kiertelee. Metsäntutkimuspolun opastetuloissa kerrotaan alueen tutkimustoiminnasta. Nykyään retkeilyreiteistä vastaa Metsähallitus.

Erillisenä reittinä aluekokonaisuuteen kuuluu Riistapolku Alajärven pohjoispuolella, Vanttausjärveltä etelään. Riistapolulla tulevat tutuksi erilaiset riistan pyyntimenetelmät loukkuineen sekä riistalajit.

MITÄ KAIHUANVAARAN JA KIVALOIDEN ALUEILLA VOI TEHDÄ?

- retkeillä merkittävillä reiteillä
- oppia luonnosta luontopoluilla
- hiittää maastossa
- lumikenkäillä
- poimia marjoja ja sieniä
- katsella nähtävyyksiä näkötorneista
- pyöräillä

KAIHUANVAARAN JA KIVALOIDEN REITIT

Kouluille soveltuvia opetuskohteita ovat erityisesti Siperian puulajipolku ja Koivikkoniemen riistapolku. Myös Kaihuanvaaran reitit soveltuvat kouluille.

KAIHUANVAARAN REITIT

Kaihuanvaaran Sienipolku 6 km

Sienestäjille ja muille retkeilijöille sopiva puolipäiväretken kohde!

Reitille pääsee Kaihuanvaaran rengastien varren pysäköintialueilta. Reitti kulkee Kaihuanvaaran metsäisessä rinteessä ja

herkkutatti
Boletus edulis

käy myös vanhaa metsää kasvavalla Kaihuanvaaran lehtojensuojelualueella. Reitti kulkee halki metsäisten maastojen, välillä ylitetään pieniä puroja pitkospuita pitkin.

Kaihuanvaaran mainioissa sienimaas-

toissa esitellään opastustauluissa ruokasieniä ja niiden käyttöä sekä sienitutkimusta. Opastustaulut ovat suomeksi. Reitin puolivälissä on sopiva paikka pitää evästäukoa Sirenin päivätuvalla, jonka pihapiirissä on myös tulentekopaikka.

Juhannuskallion näköalapolku 3 km

Alueen parhaimpia maisemia lyhyellä patikoinnilla

Kaihuanvaaran rengastien varrelta lähtevä lyhyt rengasreitti kulkee pääosin kuivassa kangasmetsässä. Helppokulkuinen reitti vie Juhannuskalliolle, jossa on luontotorni. Tornista avautuu hienot näkymät Kemijokilaaksoon. Talvella reitin voi kiertää lumikengillä kävellen tai hiihtämällä. Juhannuskallion näkötorinin luona olevalla laavulla ja tulentekopaikalla on mukava paistella makkaraa ja keitellä kahvit. Lyhyytensä puolesta reitti soveltuu hyvin myös lapsiperheille.

Kaihuanvaaran retkeilypolku 10 km

Huijunta Hopeanulikki!

Reitin kohokohta on Hopianulikki, jonka laen yli reitti kulkee. Reitin lähtöpiste on Kaihuanvaaran rengastien pysäköintialueella lähellä Juhannuskalliota. Aluksi reitti kulkee Sienipolkua pitkin Sirenin päivätuvalla ja palaa sitten Kaihuanvaaran lakialueen kautta samaa reittiä kuin Kaihuanvaaran erämaapolku.

Hopianulikki on alueen korkein paikka, 358 metriä. Hopianulikin luontotornilta pääsee ihailemaan upeita maisemia yli metsien ja se on myös sopiva paikka bongaila lintuja. Kaihuanvaaran lakimetsät ovat myös kokemisen arvoisia, sillä metsä on iäkästä ja siellä voi kokea erämaan tuntua.

Veriseitikki

Cortinarius sanguineus

- Rehevissä kuusimetsissä kasvavaa myrkyllisten seitikkien sukuun kuuluvaa veriseitikkiä käytetään lankojen kasvivärjäyksessä. Pieniä 4-10 cm korkeita tumman verenpunaisia sieniä löytää sammalmattojen keskeltä myöhään syksyllä.

- Sieni sisältää antrakinonirakenteisia väriaineita, jotka värjätysseokseen lisättävien metalli-suolojen, alunan ja kupari- tai rautasulfaatin kanssa värjäävät langat eri punaisen, ruskean tai violetin sävyillä.

Vinkki! Luonnonmukaisessa kasvivärjäyksessä käytetään myös muita kasveja, sieniä, jäkäliä ja kääpiä. On syytä kuitenkin muistaa, että jäkälien ja kääpien sekä suurempien kasvimäärien keräämisen tarvitaan aina maanomistajan lupa.

Napapiirin luontokansio

Kaihuanvaaran erämaapolku 13 km

Vaelluksen tuntua päivärethellä

Erämaapolku on Kaihuanvaaran rengastien varrelta läheltä Juhannuskalliota lähtävä reitti, joka kulkee Kaihuanvaaran itärinteen ja lakimetsien halki. Alkumatkan reitti kulkee Juhannuskallion näköalapolkua pitkin, mutta haarautuu siitä pidemmäksi reitiksi. Reitin kosteimmat kohdat on pitkostettu.

Maisemia voi ihastella Juhannuskallion luontotornista, mutta myös paikoin Kaihuanvaaran päältä avautuu hienoja näkymiä. Rauhaisan reitin varrella kokee erämaan tuntua ja reitin kiertäminen vaihtelevassa maastossa tarjoaa myös liikunnallista haastetta. Taukopaikkoina reitin varrella ovat Juhannuskallion laavu ja Porkkaojan tulentekopaikka reitin puolivälissä.

KIVALOIDEN REITIT

Alueelle pääsee Rovaniemi - Kuusamo -tieltä nro 81. Vanttauskoskelta ajetaan Kuusamoon päin noin 4 km ja käännetään oikealle Kivalontielle. Alueelle on opasteet päätieltä.

Siperian puulajipolku 2 km

Löydä oma suosikkipuusi

Puulajipolku on Siperian komeasta lehtikuusikosta alkava rengasreitti. Puulajipolku johdattaa tutustumaan yli kahteenkymmeneen pohjoisen havumetsävyöhykkeen puulajiin, joita ei voi normaalimetsässä

nähdä. Koetoiminnan tavoitteena on löytää pohjoisiin metsiin sopivia puulajeja, jotka täydentäisivät luontaista puulajivalikoimaa.

Puulajeista kerrotaan opastustauluissa suomeksi ja englanniksi. Polku on helppo kiertää ja soveltuu hyvin aloitteleville retkeilijöille ja lapsiperheille. Eväitä voi nautiskella retken päätteeksi parkkipaikan läheisellä Siperian päivätuvalla tai sen pihapiirissä olevalla tulentekopaikalla. Puulajipolku soveltuu hyvin opetuskohteeksi.

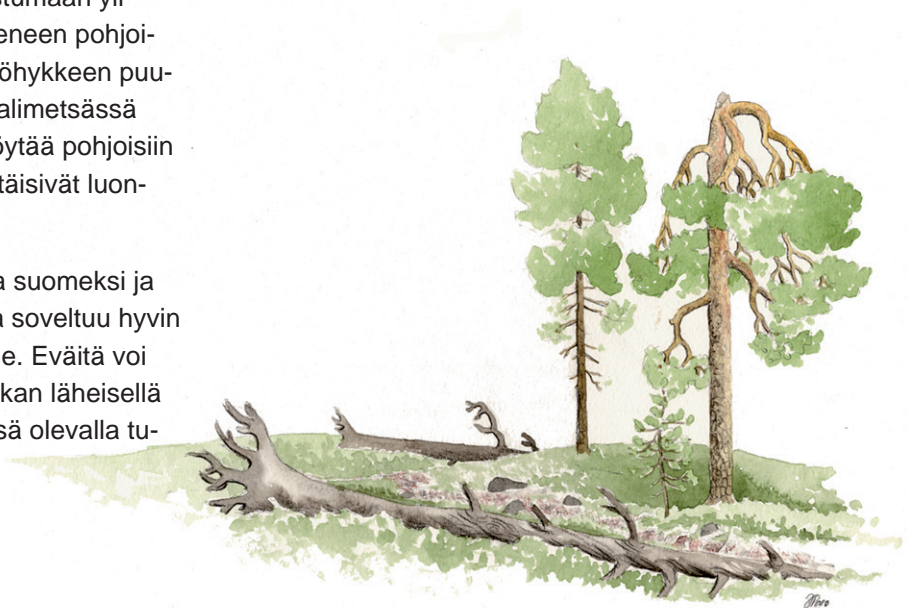
Puulajipolun lajit

Kotimaiset puulajit:

- Hieskoivu (*Betula pubescens*)
- Rauduskoivu (*Betula pendula*)
- Visakoivu (*Betula pendula f. carelica*)
- Harmaaleppä (*Alnus incana*)
- Metsämänty (*Pinus sylvestris*)
- Metsäkuusi (*Picea abies*)
- Raita (*Salix caprea*)
- Haapa (*Populus tremula*)
- Kotipihlaja (*Sorbus aucuparia*)
- Kataja (*Juniperus communis*)

Ulkomaiset puulajit:

- Kontortamänty (*Pinus contorta*)
- Siperiansembra (*Pinus cembra ssp. sibirica*)
- Alppisembra (*Pinus cembra ssp. cembra*)
- Peukemänty (*Pinus peuce*)
- Vuorimänty (*Pinus mugo*)
- Mustakuusi (*Picea mariana*)
- Valkokuusi (*Picea glauca*)
- Serbiankuusi (*Picea omorika*)
- Siperianpihta (*Abies sibirica*)
- Lännenpihta (*Abies lasiocarpa*)
- Douglaskuusi (*Pseudotsuga menziesii*)
- Siperianlehtikuusi (*Larix sibirica*)
- Euroopanlehtikuusi (*Larix decidua*)
- Dahurianlehtikuusi (*Larix gmelinii*)

Napapiirin luontokansio

Kataja

Juniperus communis

- Kataja on kaikkein laajimmalle levinnyt havupuu. Sen esiintymisalue ulottuu arktiselta tundralta Pohjois-Afrikkaan saakka. Kataja kasvaa etelässä puumaisena, pohjoisessa kasvutapa on pensasmainen. Puulaji voi saavuttaa jopa 2000 vuoden iän.
- Puuaines on sitkeää. Sydänpuu on kauniin punaruskeaa väriltään ja miellyttävän tuoksuista. Katajaa onkin käytetty erilaisten tarve-esineiden valmistukseen.
- Katajan marjoja käytetään ruokien ja juomien mausteena. Niitä on käytetty myös lääkkeenä. Pensasmaiset katajat tarjoavat hyvän suojan ja ravintolähteen linnuille ja pienille riistaeläimille. Se on tärkeä ravintokasvi myös hirvelle.

Koivikkoniemen riistapolku 2 km

*Kurkista ketunloukkun,
tutustu hirven elintapoihin*

Koivikkoniemen riistapolku sijaitsee Alajärven pohjoispuolella. Vanttauskoskelta ajetaan Vanttausjärven suuntaan noin 7 km ja käännetään oikealle Kaarnintielle. Kaarnintietä ajetaan 1,7 km ja käännetään oikealle Koivikkoniementielle. Koivikkoniemeen on matkaa 700 metriä. Pysäköintipaikka Koivikkoniemessä on vuokrakämpän vasemmalla puolella.

Riistapolulta saa tietoa pienpedoista suurriistaan. Riistanhoitotoimenpiteitä esitellään havainnollisin esimerkein opastustauluissa ja polun varrella on myös erilaisia pyydyksiä ja ruokintapaikkoja. Helpokulkuisen polun opastustaulut ovat suomeksi ja englanniksi. Alajärven rannalla reitin varrella on laavu, jossa voi syödä eväitä ja tehdä tulet. Riistapolku soveltuu hyvin opetuskohteeksi.

Siperian metsäntutkimuspolku 5 km

Tutkimusmatka talousmetsään

Rengasreitti lähtee Siperian päivätuvan tuntumasta ja kulkee eri-ikäisten metsien kautta. Polun kohteet esittelevät tutkimustulosten avulla metsänkasvatusta ja -uudistamista. Polun varrella on suomenkielisiä opastustauluja, joissa kerrotaan metsäntutkimuksesta. Reitin varrella on Sainkivalon laavu ja pysäköintialueen läheisyydessä Siperian päivätupa ja tulentelekaipaikka, jossa voi tehdä tulet ja syödä eväitä.

Metson hakomismännnyt

- Metson talviravinto koostuu melkein yksinomaan männyn neulasista. Päivittäinen neulasmäärä saattaa olla painoltaan jopa 400 grammaa.
- Hakomispuikseen metso valitsee mäntyjä, joiden neulasetsät sisältävät paljon energiaa ja vähän haitta-aineita. Samat hakomismännnyt ovat useamman talven ajan ruokailun kohteena, joten ne pitäisi säästää hakkuilta.
- Isokokoinen metsokukko ruokailee männyn latvaosassa, koppelot oksiston keski- ja alaosissa. Hakomispuut tuntee harsuuntuneesta latvuksesta ja niiden juurilla olevista ulosteista.

KAIHUANVAARAN JA KIVALOIDEN LUONTO

Vaarametsien huminaa, lehtojen havinaa

Kaihuanvaaran ja Kivaloiden alueet edustavat perä-pohjalaisia vaarametsiä. Alueen puulajit, kasvupaikat ja korkeusolot vaihtelevat muodostaen poikkeuksellisen rikkaan luontokokonaisuuden. Maalaji on enimmäkseen moreenia ja metsät ovat kuusivaltaisia. Vaarojen välisissä kuruissa on reheviä lehtoja ja lehtomaisia juotteja, joissa kasvaa esimerkiksi kookasta saniaista, kotkansiipeä.

Koko Kaihuanvaaran lakialue on päätetty säilyttää koskemattomana. Lakialueen pinta-ala on 487 hehtaaria. Alue tarjoaa vanhojen metsien eliöstölle hyvät elinmahdollisuudet, sillä lakialueen metsissä on poikkeuksellisen runsaasti lehtipuuta ja erikokoisia suoalueita. Puuston ikä ja rakenne vaihtelevat suuresti, monisatavuotiaat petäjät tai ikivanhat kunttakuusikot eivät ole harvinaisuuksia Kaihuanvaarassa.

Lehtojensuojelualue edustaa alkuperäistä luontoa

Kaihuanvaarassa on pieni lehtojensuojelualue, jonka pinta-ala on 13 hehtaaria. Lehtojensuojelualue sijaitsee Sienipolun eteläosan tuntumassa. Lehtoalueeseen kuuluu lähteikkö, pieni piilopuro sekä lähdepuro. Rikas kenttäkerroksen kasvillisuus kertoo rehevästä ja monipuolisesta kasvupaikasta.

Puusto on kuusikkoa, joka paikoin vaihtuu lehtipuuvallaiseksi sekametsäksi, paikoin tuomitiheiköksi. Alueella kasvavia uhanalaisia lajeja ovat mm. hoikkarölli, lehtotähtimö ja norjanjäkkärä. Tutumpia alueen lehtokasveja ovat mm. näsiä ja punaherukka.

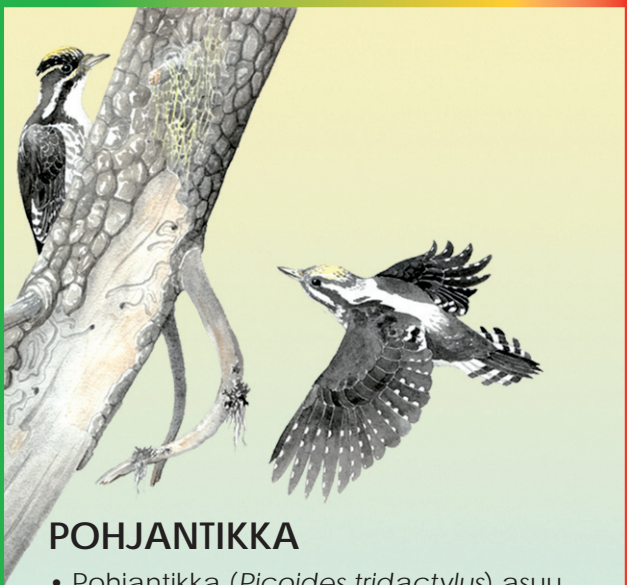
Namalikkokivalolla on vanhaa metsää

Kivalon alueella oleva Namalikkokivalon vanhojen metsien suojelualue (836 ha) on pääosin vanhaa lakimetsää. Alueelle ominaisia ovat myös lammet ja niitä ympäröivät nevat. Namalikkokivalon alueelta on hienot maisemat Kemijokilaaksoon.

Alueella viihtyvät mm. monet kolopuita käyttävät lintulajit, kuten pohjantikka ja palokärki. Kaihuanvaarasta ja Namalikkokivalosta löytyy jääkauden jälkeisiä merenrantamuodostumia. Namalikkokivalolla ei kulje retkeilyreittejä, mutta omatoimisesti alueeseen voi käydä tutustumassa.

maakotka
Aquila chrysaetos

POHJANTIKKA

- Pohjantikka (*Picoides tridactylus*) asuu vanhoissa kuusivaltaisissa metsissä ja korvissa
- Itäinen ns. Taigan laji kuten liito-orava ja taviokuurna
- Käpytikkaa pienempi
- Väriykseltään mustavalkokirjava, ei punaisia laikkuja
- Ei siedä melua
- Etsii vanhoista kuusista kaarnan alta toukkia ravinnokseen.
- Pohjantikan näkee usein kulotetuilla alueilla tai vanhoissa metsissä.

KAIHUANVAARAN JA KIVALOIDEN HISTORIA

Lähes vuosisata tutkimusta

Kaihuanvaaran ja Kivaloiden alueet ovat olleet Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusalueita. Alue on tunnettu aikaisemmin Kivalon tutkimusalueena, jonka kokonaispinta ala on ollut 146 km². Metsäntutkimus Kivalon vaaroilla alkoi vuonna 1918, jolloin Metsäntutkimuslaitos aloitti toimintansa. Metsien uudistus ja kasvatusta olivat ensimmäisiä tutkimusaiheita.

Sotien jälkeen tutkimusalue joutui suurten avohakkuiden kohteeksi sen hyvän sijainnin vuoksi. Sodan jälkeiseen jälleenrakentamistyöhön on annettu alueelta arviolta 100 000 runkoa rakennuspuuta, joka oli lähinnä mäntyä.

Historiaa voi aistia alueen päivätuvilla

Tutkimustoiminta alueella oli erittäin vilkasta 1950- ja 1960-luvuilla. Tuolloin perustettiin kattava tieverkosto ja rakennettiin lukuisia kämppiä tutkimusväen tukikohdiksi. Näistä kämpistä Kaihuanvaaran ja Kivaloiden alueilla ovat Siperian ja Sirenin tuvat, jotka nykyään palvelevat retkeilijöitä päivätupina. Kämpillä vieraillessa voi miettiä, minkälaista oli metsäntutkijoiden elämä, kun he asuivat vielä tutkimusalueidensa siimeksessä.

Metsäntutkimuslaitoksen hallinnasta alueet siirtyivät Metsähallituksen hallintaan vuoden 2008 alussa. Metsäntutkimuslaitos kuitenkin jatkaa yhä koelaloilla tehtäviä tutkimuksia.

